

Obrana vo volebných programoch strán:

Dominuje téma členstva v NATO a modernizácie vojenskej techniky

Matúš Horvatič

Komentár sumarizuje volebné programy politických subjektov kandidujúcich vo voľbách do NR SR v oblasti kľúčových a aktuálnych otázok obrany a bezpečnosti Slovenskej republiky. Postoje politických strán sú zoskupené do deviatich tematických celkov: podpora členstva SR v NATO, výdavky na obranu, modernizácia vojenskej techniky, podpora slovenského obranného priemyslu, európska obranná spolupráca a strategická autonómia, transparentnosť a efektívnosť vynakladaných finančných prostriedkov, revízia obranných plánov a aktívne zálohy. Miera rozpracovanosti a konkrétnosti programov sa výrazne líši a ukazuje, akú prioritu politické subjekty pripisujú obrane a bezpečnosti Slovenska a či majú jasnú predstavu o tom, aké kroky by v prípade účasti v NR SR presadzovali.

Úvod

Téma obrany a bezpečnosti Slovenska sa dostala po začiatku otvorenej vojenskej agresie Ruska voči Ukrajine do popredia záujmu voličov a odrazila sa aj v častejšej prítomnosti tejto témy v komunikácii politických subjektov. Výdavky na obranu, pomoc Ukrajine, či význam členstva v NATO pre bezpečnosť Slovenska rezonujú vo verejnej debate počas predvolebnej kampane pred parlamentnými voľbami v septembri 2023 omnoho výraznejšie oproti voľbám vo februári 2020 aj z dôvodu vojnového konfliktu v našom bezprostrednom susedstve. Smerovanie zahraničnej a bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky, vojenská pomoc Ukrajine, či príčiny tohto vojenského konfliktu, sa zároveň ukázali byť na Slovensku výrazne polarizujúcimi témami.

Metodológia

Komentár čerpá informácie výlučne z verejne dostupných volebných programov kandidujúcich politických strán. Nehodnotí teda verejné vyjadrenia ich predstaviteľov. Na bližší komentár boli vybrané tematické oblasti priamo súvisiace s obranou Slovenskej republiky. **Skutočnosť, že sa politické subjekty k niektorej oblasti v programe nevyjadrili, nemusí nevyhnutne znamenať, že na túto tému nemajú vyhranený názor a v prípade mandátu v NR SR by nepresadzovali konkrétne politiky, ktoré v programe neuvádzajú.** Pri zbere dát bolo zistené, že niektoré politické subjekty nemajú zverejnený žiadny volebný program, žiadny program týkajúci sa obrany Slovenska, resp. žiadne aspoň v minimálnej miere konkrétne riešenia pre obranu. Nasledujúce politické subjekty z týchto dôvodov nie sú v komentári zaradené: Princíp, Spoločne Občania Slovenska, Kresťanská únia, Spravodlivosť, Sme rodina, MySlovensko, SRDCE vlastenci a dôchodcovia - Slovenská Národná Jednota a SDKÚ-DS. Komentár sa zaoberá volebnými programami 19 kandidujúcich politických subjektov. OĽaNO a Za ľudí, ktoré kandidujú v koalícii, sú považované za samostatné subjekty.

Materiál prezentuje názory autora a Analytického útvaru MO SR, ktoré nemusia nevyhnutne odrzrkadľovať oficiálne názory a politiky Ministerstva obrany SR. Cieľom komentárov AU je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne témy v oblasti obrannej a bezpečnostnej politiky štátu. Práca neprešla jazykovou úpravou. Chyby a opomenutia zostávajú zodpovednosťou autorov.

Zahraničná a bezpečnostná politika SR, či vojenská pomoc Ukrajine, slovenskú spoločnosť výrazne polarizujú.

Niektoré politické subjekty nemajú zverejnený žiadny volebný program, alebo sa ich program nezmieňuje o obrane.

Päť politických subjektov podporuje neutralitu Slovenska.

1. Členstvo v NATO

K členstvu Slovenska v NATO a pokračovaniu spolupráce s jeho členskými krajinami sa vyjadrili všetky hodnotené politické subjekty okrem SNS. **V absolútnej väčšine sa vyslovujú za pokračovanie členstva v NATO a za pokračovanie, či prehlbovanie vojenskej spolupráce s členskými krajinami NATO.** Mnohé z nich považujú kolektívnu obranu v rámci NATO za základný rámec vonkajšej bezpečnosti Slovenska. Výnimku z tohto zoznamu predstavovali hnutie Republika, ĽSNS, KSS, SHO a Vlastenecký blok. Týchto päť politických subjektov sa explicitne vyjadrilo za neutralitu Slovenska. Republika a SHO vyjadrujú negatívny pohľad na zotrvanie Slovenska v NATO, avšak navrhujú referendum, v ktorom by občania rozhodli o zotrvaní alebo vystúpení Slovenska z NATO, zatiaľ čo ĽSNS, KSS a Vlastenecký blok navrhujú vystúpenie Slovenska z NATO a referendum v programoch nezmieňujú. Republika, SHO a SNS tiež uvádzajú zámer vypovedať Dohodu o spolupráci v oblasti obrany s USA (DCA).

Politické subjekty zastávajúce neutralitu Slovenska tento zásadný obrat v zahraničnej a bezpečnostnej politike Slovenska hlbšie nerozpracúvajú a nevysvetľujú, akým konkrétnym mechanizmom by bola neutralita realizovaná. KSS iba uvádza, že neutralita by mala byť „uznaná a garantovaná medzinárodnými organizáciami.“ Republika by presadzovala neutralitu „už aj v rámci súčasného členstva SR v NATO“ a v dlhodobom horizonte by pri dosiahnutí vojenskej neutrality mali garantovať existenciu SR rozhodujúce svetové veľmoci. Zároveň by však Republika chcela vytvoriť fungujúcu obrannú spoluprácu regionálneho charakteru s krajinami V4 s cieľom zefektívniť spoluprácu a koordináciu vo vojenskej oblasti. Jej rozsah by však po prípadnom vystúpení Slovenska z NATO bol prinajmenšom značne limitovaný.

2. Výdavky na obranu

V prípade konkrétnych krokov v oblasti obrany sa stávajú volebné programy viacerých politických subjektov o niečo menej jednoznačné. **8 z 19 hodnotených politických subjektov deklaruje cieľ vynakladať aspoň 2 % HDP Slovenska na obranu.** Ide o PS, Za ľudí, MF-ODS, Hlas-SD, o stranu Demokrati, KDĽK a Karma. K nim môžeme zaradiť SaS, ktorá síce explicitne v programe neuvádza plnenie tohto záväzku, avšak dáva si za cieľ plnenie medzinárodných záväzkov a budovanie spôsobilostí (viac v ďalšej kapitole), ktoré si budú vyžadovať výdavky vo výške aspoň 2 % HDP. Smer-SD a Aliancia sa v programoch vyjadrujú nejednoznačne, keďže síce uvádzajú, že budú podporovať plnenie záväzkov vyplývajúcich z členstva v NATO (Smer-SD), resp. plniť zmluvné záväzky vyplývajúce z členstva v NATO (Aliancia), ďalej tieto záväzky ale nekonkretizujú. Preto nie je jednoznačné, či za takýto záväzok považujú aj vynakladanie 2 % HDP na obranu, ku ktorému sa prihlásili politickí lídri NATO, vrátane prezidenta SR, avšak priamo nevyplýva z členstva v NATO a ani sa k nemu Slovensko zmluvne nezaviazalo. Pre Republiku by naopak hranica 2 % HDP nebola záväzná a rozhodujúca.

Dodržanie ďalšieho, hoci menej známeho záväzku zo summitu NATO vo Walese vynakladať aspoň 20 % obranných výdavkov na modernizáciu vojenského vybavenia¹ si za svoj cieľ určili tri strany. Od roku 2018 túto minimálnu hranicu Slovensko dosahovalo

¹ Reflektované napr. aj v Rozhodnutí Rady (SZBP) 2017/2315 o nadviazaní stálej štruktúrovanej spolupráce (PESCO) a stanovení zoznamu zúčastnených členských štátov, ktoré tiež hovorí o záväzku zvyšovania podielu výdavkov vyčlenených na výskum a technológie v oblasti obrany s cieľom priblížiť sa k 2 % celkových výdavkov na obranu.

(NATO, 2023, s. 13). Prihlásili sa k nej Hlas-SD, Progresívne Slovensko a Demokrati, pričom podľa Hlasu-SD by malo ísť aspoň o 25 % obranných výdavkov. Hlas-SD tiež hovorí o **investíciách do obranného výskumu a vývoja** vo výške minimálne 2 % obranného rozpočtu a Demokrati o aspoň 1 percente. Podiel výskumu a vývoja na slovenských obranných výdavkoch bol v roku 2021 iba 0,12 % (European Defence Agency, 2021).

3. Modernizácia vojenskej techniky

Na zámere dobehnúť investičný dlh a modernizovať OS SR sa zhodli kandidujúce subjekty naprieč politickým spektrom, hoci časť hodnotených subjektov sa k modernizácii nijako nevyjadrila a časť síce vyjadrila podporu modernizácii OS SR, avšak bez ďalších podrobností.

U politických subjektov, ktoré sa vyjadrili konkrétnejšie, najviac vo volebných programoch rezonuje vybudovanie ťažkej mechanizovanej brigády (PS, SaS, Hlas-SD, Demokrati) ako príspevku Slovenska k napĺňaniu Cieľov spôsobilostí NATO a zabezpečenie vlastnej protivzdušnej obrany (OĽaNO, MF-ODS, SaS, Hlas-SD, Demokrati). Okrem uvedených, SaS ďalej navrhuje zamerať sa na budovanie spôsobilostí v oblasti ISTAR², C2³ a komunikačných a ženíjnych spôsobilostí. Hlas-SD by posilnil protitankové, protiletadlové a protidronové obranné systémy a systémy rádioelektronického boja. Demokrati by sa zamerali na pokračovanie modernizácie pozemnej a pásovej techniky, na cvičné lietadlá, logistiku, osobnú výzbroj vojaka a na bezpilotné prostriedky. OĽaNO by modernizovalo výzbroj ručných zbraní a zaobstaralo by moderné protitankové prostriedky a protitankové míny.

Kým viaceré subjekty zdôrazňujú potrebu modernizácie OS SR v kontexte budovania jednak vlastných obranných kapacít, ale aj ich príspevku ku kolektívnej obrane NATO, Republika či SHO chápu modernizáciu ako súčasť budovania spôsobilostí OS SR⁴, ktoré sa spoliehajú samé na seba, čo by sa stalo v prípade nimi podporovaného vystúpenia z NATO nevyhnutnosťou.

4. Slovenský obranný priemysel

Väčšie zapojenie slovenského obranného priemyslu do modernizácie OS SR, príp. do medzinárodných obstarávaní je ďalšou prierezovou témou, na ktorej sa dokázali zhodnúť subjekty z rôznych strán politického spektra. Strana PS vidí podporu slovenského obranného priemyslu predovšetkým vo forme jeho uplatnenia v zahraničí v spoločných európskych investíciách alebo objednávkach prostredníctvom NATO. Hlas-SD aj OĽaNO takisto považujú za perspektívne zapojenie slovenského obranného priemyslu do medzinárodnej spolupráce, ako aj do modernizácie OS SR. Republika chápe slovenské zbrojárske firmy ako prostriedok, vďaka ktorému sa dosiahne sebestačnosť v modernizácii a vyzbrojovaní OS SR. Navrhuje vybudovať vlastné servisné strediská na vojenskú techniku

² Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance (spravodajské informácie, pozorovanie, vyhľadávanie cieľov a prieskum)

³ Command and Control (velenie a kontrola bojiska)

⁴ Republika, ako aj SHO, vo svojich programoch navrhujú premenovať OS SR a vrátiť názov Armáda Slovenskej republiky. V komentári pre jednotnosť uvádzame iba názov OS SR.

Najčastejšie sa pri modernizácii OS SR navrhuje vybudovanie ťažkej mechanizovanej brigády a zabezpečenie vlastnej protivzdušnej obrany.

Spoločné medzinárodné obstarávanie a modernizácia OS SR sú vnímané ako príležitosť pre slovenský obranný priemysel.

a spracovať „projekt na výrobné možnosti radarovej techniky vrátane servisného centra strednej úrovne.“

Slovenský obranný priemysel v súčasnosti ťaží zo zvýšeného dopytu po svojich výrobkoch kvôli prebiehajúcej vojne na Ukrajine. Otázne je, akým spôsobom a či vôbec by dostával podporu od politických subjektov, ktoré vo svojich programoch prezentujú nesúhlas s dodávkami vojenského materiálu do konfliktných zón, vrátane Ukrajiny, alebo od subjektov, ktoré na jednej strane podporujú modernizáciu OS SR, ale na druhej strane odmietajú zvyšovanie výdavkov na obranu.

5. Podpora Ukrajiny

Za výrazne polarizujúcu tému v slovenskej spoločnosti môžeme považovať vojenskú pomoc Ukrajine. Explicitnú podporu pre pokračovanie dodávok vojenskej pomoci Ukrajine vyjadrili strany, ktoré sú týmto postojom známe dlhodobo, a to konkrétne PS, MF-ODS, Modrí a Most-Híd, SaS a Demokrati. Naopak, Smer-SD, SNS, ĽSNS a Republika odmietajú dodávanie vojenského materiálu Ukrajine, pričom SNS navrhuje zastaviť dodávky zbraní do všetkých konfliktných zón.

Podporu členstva Ukrajiny v NATO vo volebných programoch uviedli OĽaNO, Za ľudí, MF-ODS, SaS a Modrí, Most-Híd, často s dodatkom, že sa tak môže stať až po splnení kritérií členstva a skončení vojny, keďže prístupenie Ukrajiny počas trvajúcej vojny s Ruskom by okamžite do konfliktu zapojilo štáty NATO. Ostatné politické subjekty sa k vstupu Ukrajiny do NATO nevyjadrili.

6. Európska obranná spolupráca

Posilnenie európskej obrannej spolupráce vnímali mnohé krajiny Európskej únie do začiatku ruskej vojenskej agresie na Ukrajine, predovšetkým počas prezidentskej administratívy Donalda Trumpa, ako cestu potenciálneho zabezpečenia európskych obranných spôsobilostí nezávislých od USA v prípade oslabenia transatlantického spojenectva. **V zmenenej bezpečnostnej situácii po 24. februári 2022 je európska obranná spolupráca krajinami EÚ a NATO chápaná skôr ako doplnok k nezastupiteľným úlohám NATO.** Podobne je reflektovaná vo volebnom programe PS, KDH a Demokratov. Obdobne zmýšľa strana Modrí a Most-Híd. Európska spolupráca nemá byť konkurenciou NATO, avšak presadzovali by silný európsky obranný pilier, a to vo forme Európskej obrannej únie a postupného udržateľného budovania spoločných európskych vojenských síl, „aby bola Európska únia schopná brániť sa v prípade potreby aj sama.“ OĽaNO považuje za záujem Slovenska vytvorenie spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky a podľa ich programu aj „spoločnej európskej armády v zmysle Lisabonskej zmluvy“.

Hlas-SD sa tiež ukazuje byť silným obhajcom európskej spolupráce v oblasti obrany. Popri plnení záväzkov voči NATO sa prihlásil k podpore budovania strategickú autonómiu EÚ v bezpečnostnej a zahranično-politickej oblasti, vrátane integrácie ozbrojených síl na európskej úrovni s cieľom maximalizovať efektívnosť výdavkov na obranu a posilniť postavenie EÚ vo svete. Podľa strany Aliancia nemôže byť Európa závislá od obranných kapacít USA a „je potrebné posilniť spoločnú európsku obranyschopnosť a je potrebné prijať jednotnú európsku zahraničnopolitickú a bezpečnostnú stratégiu.“

Proeurópske strany vnímajú európsku obrannú spoluprácu skôr ako doplnok k NATO.

7. Transparentnosť a efektivita vynakladaných finančných prostriedkov

Viaceré subjekty sľubujú transparentnosť vynakladaných prostriedkov na obranu, a to sprístupňovaním informácií verejnosti (SaS, PS, OĽaNO), parlamentnou kontrolou (MF-ODS), či jednoducho transparentným obstarávaním (KDH, Demokrati, Karma). S transparentnosťou úzko súvisí aj efektivita vynakladaných finančných prostriedkov. SaS a OĽaNO by podporovali **spoločné obstarávanie v kooperácii s NATO a EÚ, čím by chceli dosiahnuť úspory v porovnaní s individuálnym obstarávaním. PS a Demokrati by sa riadili princípmi **hodnoty za peniaze**. Ďalšie subjekty sa vyjadrujú len veľmi všeobecne - KDH a Republika by chceli efektívne nakladanie s financiami pri nákupoch v obrane a Karma by zvolila „rozumné“ investície. SHO by zastavilo všetky nepotrebné a nerentabilné nákupy vojenskej techniky, pričom nešpecifikuje, ako by túto nepotrebnosť a nerentabilitu vyhodnocovalo.**

Čím menej konkrétne sú špecifikované zámery v oblasti dosiahnutia efektivity vynaložených prostriedkov v obrane, tým skôr vyvstáva otázka, akým spôsobom by ju politické subjekty chceli alebo vedeli dosiahnuť. Či by išli cestou spoločných obstarávaní s inými spojeneckými krajinami, dôsledne sa riadili odporúčaniami a metodikou analytických oddelení, alebo by potrebnú modernizáciu okresali na nevyhnutné minimum s cieľom ušetriť finančné prostriedky.

8. Revízia obranných plánov

Niektoré politické subjekty plánujú reflektovať svoje programy aj v strategických obranných dokumentoch. OĽaNO a Demokrati ich chcú aktualizovať vzhľadom na zmenenú bezpečnostnú situáciu po ruskom útoku na Ukrajinu, ako aj vzhľadom na technologický rozvoj (OĽaNO) a na hybridné, kybernetické a teroristické hrozby a nárast extrémizmu (Demokrati). Podobne by PS vypracovalo ponaučenia z priebehu ruskej agresie a na ich základe aktualizovalo doktrínu, plány a procesy všetkých inštitúcií podieľajúcich sa na obrane štátu. SaS by namiesto viacerých súčasných plánovacích dokumentov vytvorila jeden spoločný plán pre obranu, čím by sa podľa nich zefektívnili plánovacie a následne hodnotiace procesy.

Hnutie Republika by zmenilo Bezpečnostnú a Obrannú stratégiu SR vzhľadom na zmeny bezpečnostnej architektúry „s dôrazom na posilnenie národného a vlasteneckého cítenia a vytvorenia priestoru k realizácii suverénnejšej a neutrálnejšej politiky SR.“ Konkrétnejšiu formu týchto zmien Republika nešpecifikovala. Je vhodné pripomenúť, že aktuálna Bezpečnostná stratégia SR z roku 2021 okrem iného uvádza, že Rusko predstavuje „hlavnú výzvu pre bezpečnosť nášho euroatlantického priestoru,“ („Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky“, 2021, s. 17). Vlastenecký blok by tak ako Republika prijal novú koncepciu obrany štátu, zrejme odzrkadľujúc vystúpenie z NATO.

9. Aktívne zálohy

Občania zaradení do aktívnych záloh počas krízovej situácie dopĺňujú bojové jednotky OS SR, resp. pre OS SR vykonávajú podporné úlohy. Pravidelne sa zúčastňujú cvičení a v prípade potreby dopĺňajú OS SR aj v stave bezpečnosti.

Obranné plány a strategické dokumenty môžu po voľbách prejsť zmenami.

Službu v aktívnych zálohách by chceli rozšíriť, zatriktívniť a sfunkčniť subjekty naprieč politickým spektrom.

V súčasnosti sa do aktívnych záloh môžu prihlásiť občania, ktorí už majú skúsenosť z OS SR alebo z iných ozbrojených, resp. záchranných zložiek⁵ v SR. **Viaceré kandidujúce subjekty by chceli zatriktívniť službu v aktívnych zálohách**, aby sa do nich títo občania hlásili vo väčšom počte. **Zároveň by rozšírili možnosť zapojenia sa do aktívnych záloh aj pre ľudí bez uvedených skúseností.** V roku 2022 sa prihlásilo do aktívnych záloh len 91 záujemcov, z ktorých sa 33 aj stalo ich súčasťou. Na začiatku roka 2023 tak bolo do aktívnych záloh zaradených iba 154 občanov (MO SR, 2023, s. 22-23).

Početnejšie a funkčnejšie aktívne zálohy by presadzovali Pirátska strana, OĽaNO, MF-ODS, SHO, SaS, Demokrati, ako aj Republika. ĽSNS píše o umožnení získania dobrovoľného vojenského výcviku pre záujemcov, avšak túto možnosť už teraz ponúka dobrovoľná vojenská príprava.

Záver

Napriek prebiehajúcemu konfliktu na Ukrajine a rezonovaní tém obrany a bezpečnosti na verejnosti sa viaceré politické subjekty týmito témami vo svojich volebných programoch venujú len okrajovo. **Volebné programy sa významnou mierou líšili po kvantitatívnej (rozsah), ale aj kvalitatívnej stránke (špecifickosť navrhovaných opatrení).** Aj keď sa politické subjekty v programe k obrane vyjadrili, zvyčajne neobsiahli všetky oblasti. **Iba niekoľko z nich malo volebný program rozpracovaný do jasne uchopiteľných opatrení, z ktorých by boli zrejmé kroky, ktoré plánujú presadzovať v prípade účasti v NR SR.** Tieto konkrétne riešenia boli v texte uvádzané bližšie. Uvedené pozorovania sa týkajú subjektov naprieč politickým a ideologickým spektrom bez ohľadu na to, či chcú pokračovať v súčasne nastavenom smerovaní obrannej politiky SR, alebo navrhujú zmenu. **Najmä v druhom prípade je v prípade absencie konkrétnejších riešení ďalšie smerovanie obrannej politiky podľa programov jednotlivých strán málo čitateľné.**

⁵ Policajný zbor, Zbor väzenskej a justičnej stráže, Hasičský a záchranný zbor, Horská záchranná služba, Národný bezpečnostný úrad a ozbrojení príslušníci finančnej správy, po prepustení zo služobného pomeru, pokiaľ im trvá branná povinnosť.

Tabuľka č. 1: Postoje politických subjektov kandidujúcich do volieb do NR SR 2023 v oblasti obrany

	Pirátska strana	PS	OĽaNO	Za ľudí	KSS	MF, ODS	Vlastenecký blok	Modrí, Most Híd	SHO	SaS	SNS	Smer	Hlas	Aliancia	LSNS	Demokrati	KDH	Karma	Republika
1.1. Členstvo v NATO	Blue	Blue	Blue	Blue	Red	Blue	Red	Blue	Red	Blue	Grey	Blue	Blue	Blue	Red	Blue	Blue	Blue	Red
1.2. Vypovedanie obrannej dohody s USA	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue
2.1. 2 % HDP do obrany	Grey	Blue	Grey	Blue	Grey	Blue	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Yellow	Blue	Yellow	Grey	Blue	Blue	Blue	Red
2.2. Min. 20 % z rozpočtu na obranu do modernizácie	Grey	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Grey	Blue	Grey	Grey	Grey
2.3. Min. 1 % z rozpočtu na obranu do výskumu a vývoja	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Grey	Blue	Grey	Grey	Grey
3. Modernizácia vojenskej techniky	Blue	Blue	Blue	Blue	Grey	Blue	Grey	Grey	Blue	Blue	Blue	Grey	Blue	Blue	Grey	Blue	Grey	Blue	Blue
4. Podpora slovenského obranného priemyslu	Grey	Blue	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Blue	Grey	Blue	Grey	Grey	Blue	Blue	Blue	Blue
5.1. Vojenská pomoc Ukrajine	Grey	Blue	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Blue	Grey	Blue	Red	Red	Grey	Grey	Red	Blue	Grey	Grey	Red
5.2. Vstup Ukrajiny do NATO	Grey	Grey	Blue	Blue	Grey	Blue	Grey	Blue	Grey	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey
6. Európska obranná spolupráca	Grey	Blue	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue	Blue	Grey	Blue	Blue	Grey	Grey
7. Transparentnosť a efektivita vynakladaných fin. prostriedkov	Grey	Blue	Blue	Grey	Grey	Blue	Grey	Grey	Blue	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue	Blue	Blue	Blue
8. Revízia obranných plánov	Grey	Blue	Blue	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Blue	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Grey	Blue	Grey	Grey	Blue
9. Personálne posilnenie aktívnych záloh	Blue	Grey	Blue	Grey	Grey	Blue	Grey	Grey	Blue	Blue	Grey	Grey	Grey	Grey	Yellow	Blue	Grey	Grey	Blue

Vysvetlivky

Blue	súhlas
Red	nesúhlas
Yellow	nejednoznačné
Grey	bez vyjadrenia

Zdroj: volebné programy,
vlastné spracovanie

Zoznam skratiek

Aliancia	SZÖVETSÉG - Magyarok. Nemzetiségek. Regiók. ALIANCIA - Maďari. Národnosti. Regióny
EÚ	Európska únia
KDH	Kresťanskodemokratické hnutie
KSS	Komunistická strana Slovenska
ĽSNS	Kotlebovci - Ľudová strana Naše Slovensko
MF-ODS	Maďarské fórum, Občianski demokrati Slovenska, Za regióny, Rómska koalícia, Demokratická strana
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
OLaNO	OLANO a Priatelja: Obyčajní Ľudia (OLANO), Nezávislí Kandidáti (NEKA), Nova, Slobodní a Zodpovední, Pačivale Roma, Magyar Szívek
OS SR	Ozbrojené sily Slovenskej republiky
PS	Progresívne Slovensko
SaS	Sloboda a Solidarita
SDKÚ-DS	Slovenská demokratická a kresťanská únia - Demokratická strana
SHO	Slovenské hnutie obrody
SNS	Slovenská národná strana
SR	Slovenská republika
USA	Spojené štáty americké

Referencie

- “Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky.” 2021.
https://www.mosr.sk/data/files/4263_210128-bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf
- Demokrati. “Plán pomoci ľuďom.” 2023. <https://www.smedemokrati.sk/program.pdf>
- European Defence Agency. “Defence Data 2021.” 2021.
<https://eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data>
- Hlas – sociálna demokracia. “Rezortný program.” 2023. <https://strana-hlas.sk/rezortny-program/>
- Karma. “Program.” 2023.
https://www.karma24.sk/images/program/karma24_program.pdf
- KDH. “Volebný program.” 2023. <https://kdh.sk/volebny-program-kdh/>
- Komunistická strana Slovenska. “Program.” 2023. <https://kss.sk/program>
- Kotlebovci - Ľudová strana Naše Slovensko. “DESATORO Ľudovej strany Naše Slovensko.” 2023. <http://kotlebovci.sk/wp-content/uploads/2023/09/Desatoro-Kotlebovcov.pdf>
- Maďarské fórum, Občianski demokrati Slovenska, Za regióny, Rómska koalícia, Demokratická strana. “Celé znenie programu.” 2023. <https://www.volte7.sk/nase-programove-piliere/cele-znenie-programu/>
- Modrí, Most-Híd. “ MÁME CIEĽ, POZNÁME CESTU.” 2023. <https://modri.sk/program/>
- MO SR. “Komplexné hodnotenie obrany SR za rok 2022.” 2023.
https://www.mosr.sk/data/files/5111_komplexne-hodnotenie-obrany-sr-za-rok-2022.pdf
- NATO. “Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2023).” 2023.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_216897.htm
- OĽaNO. “Program.” 2023. <https://www.obycajniludia.sk/volebny-program-2023/>
- Pirátska strana. “Volebný program.” 2023. <https://www.slovenskipirati.sk/volebny-program/>
- Progresívne Slovensko. “Plán pre budúcnosť.” 2023.
<https://progresivne.sk/programy/obranna-politika/>
- Republika. “Naše názory a postoje.” 2023. <https://www.hnutie-republika.sk/nazory/#clenstvo-v-nato>
- Republika. “Za bezpečnosť Slovenskej republiky.” 2023. <https://www.hnutie-republika.sk/obrana/>
- Sloboda a Solidarita. “Program ekonomického rastu.” 2023.
<https://www.sas.sk/program-2023/strana/1>
- Slovenská národná strana. “ 15 programových priorít Slovenskej národnej strany pre Slovensko.” 2023. https://www.sns.sk/wp-content/uploads/2023/09/VP_Web.pdf
- Slovenské hnutie obrody. “SHO: Predstavujeme vám náš novelizovaný volebný program. Revolučný program pre Slovensko.” 2023. <https://sho.sk/sho-predstavujeme-vam-nas-novelizovany-volebny-program-revolucny-program-pre-slovensko/>
- SMER – slovenská sociálna demokracia. “Návrat suverenity do slovenskej zahraničnej politiky.” 2023. <https://www.strana-smer.sk/aktuality/blogy/post/geopolitika>
- Szövetség – Aliancia. “Volebný program Aliancie.” 2023. <https://strana-aliancia.sk/spravy/volebny-program-aliancie>

Vlastenecký blok. "PROGRAM – PROGRAMOVÉ TÉZY hnutia VLASTENECKÝ BLOK." 2023.
<http://www.vlasteneckyblok.sk/index.php>

Za ľudí. "Zahraničná politika a obrana." 2023. <https://stranazaludi.sk/program-strany/zahranicna-politika-a-obrana/>